

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

(άρθρο 141 παρ. 2 Κ.Ποιν.Δικ.)

Ο συνήγορος του κατηγορουμένου .....Δικηγόρος Αθηνών, Διδάκτωρ Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Θρασύβουλος Θ. Κονταξής, αφού ανέπτυξε προφορικά και περιληπτικά το ζήτημα του, ουσιαστικώς και νομικώς, επιτρεπτού της ανάγνωσης των διαβιβαστικών, (από το εκάστοτε οικείο Τμήμα Ασφαλείας προς την εκάστοτε οικεία Εισαγγελία), της δικογραφίας εγγράφων ενεχείρισε στον Πρόεδρο του Δικαστηρίου και το παρόν σημείωμα, για καταχώριση τα πρακτικά :

1. Τα άρθρα 364 και 365 του ΚΠΔ χαράσσουν τα πλαίσια των αρχών βάσει των οποίων επιτρέπεται η επ' ακροατηρίω ανάγνωση ενός εγγράφου. Ως εκ περισσού υπενθυμίζεται στην Ελληνική έννομη ποινική τάξη ισχύει η αρχή της ηθικής απόδειξης, (τουλάχιστον στο στάδιο της κύριας διαδικασίας), και φυσικά η απαγόρευση αξιοποίησης παρανόμως ληφθέντων, (με αξιόποινη πράξη ή μέσω αυτής), αποδεικτικών μέσων.

2. Ως εκ τούτου κατά δογματική συνέπεια και συνέχεια είναι επιτρεπτή η ανάγνωση κάθε εγγράφου το οποίο είτε δεν εμπίπτει στις ως άνω απαγορεύσεις είτε ρητά δεν αποκλείεται η ανάγνωση του, (ή αν απλώς τάσσονται προς τούτο συγκεκριμένες προϋποθέσεις, με την πλήρωση αυτών).

3. Παράλληλα εκ της ερμηνείας της διάταξης του άρθρου 364 του ΚΠΔ ανακύπτει μια έμμεση διάκριση μεταξύ εγγράφων συντεταγμένων ή μη, (υπό των εκάστοτε οριζομένων δημοσίων λειτουργιών), κατά τους

προβλεπόμενους νόμιμους τύπους. Στην πρώτη περίπτωση το περιεχόμενο του εγγράφου είναι δεσμευτικό –ως δημόσιο έγγραφο- για την αποδεικτική διαδικασία, (προσβαλλομένου μόνον επί πλαστότητι). Στη δεύτερη περίπτωση, (της μη ύπαρξης ρητά καθοριζόμενου τύπου σύνταξης του εγγράφου ή, ακόμη, και παράλειψης αυτού), το έγγραφο συμμετέχει στην αποδεικτική διαδικασία χωρίς όμως το περιεχόμενο του να εμπεριέχει δεσμευτική ισχύ, (κατά τα σε αυτό διαλαμβανόμενα), για τη δικαστική κρίση.

4. Το ως άνω προσωρινό συμπέρασμα προκύπτει εκ του γεγονότος ότι αφενός μεν δεν υφίσταται *numerus clausus* των αποδεικτικών μέσων, (ούτε των υπό ανάγνωση εγγράφων), αφετέρου δε δεν υπάρχει ρητή απαγόρευση ανάγνωσης των διαβιβαστικών.

5. Επισημαίνεται ότι η αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδεικτικών μέσων δεν πρέπει να συγχέεται με τη τυχόν δεσμευτικότητα, (=αυξημένη αποδεικτική δύναμη), του περιεχομένου ενός αποδεικτικού μέσου, όπως π.χ. ενός εγγράφου. Παρά την τελευταία το Δικαστήριο μπορεί να αχθεί σε διαφορετική κρίση, (αντίθετη με το επίσημα καταγεγραμμένο στο έγγραφο περιεχόμενο, βλ. άρθρο 152 ΚΠΔ). Ουδεμία δηλ. παρέκκλιση της ως άνω αρχής προβλέπεται, όπως δε τονίζει και ο Ι. Ζησιάδης, («Ποινική Δικονομία», γ' έκδοση, 1^{ος} τόμος, 1976, σελ. 215), το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιτρέψει την απόδειξη του αντιθέτου για όσα αναφέρονται ότι ενεργήθηκαν από τον υπάλληλο πλην, όμως, δεν είναι νομικώς υποχρεωμένο να τα δεχθεί.

6. Στα πλαίσια του ΚΠΔ βασικό χαρακτηριστικό ενός εγγράφου είναι η δυνατότητα ή μη της ανάγνωσης του, (υπό τις ρητά προβλεπόμενες εξαιρέσεις). Κατά συνέπεια μπορεί να αναγνωσθεί κάθε είδους έγγραφο ακόμη και αν δεν προκύπτει ο εκδότης του, πχ. ένα ανώνυμο δημοσίευμα. Αυτό άλλωστε αποτελεί και το εννοιολογικό περιεχόμενο της έκφρασης του άρθρου 364 περί «υπολοίπων εγγράφων»,

ήτοι κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο κατατεθέν στην αποδεικτική διαδικασία, (σύμφωνος και ο Α. Κωνσταντινίδης «Η έννοια και η λειτουργία του εγγράφου στο Ουσιαστικό και Δικονομικό Ποινικό Δίκαιο», εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 142).

7. Τα δεδομένα της υπό κρίση υπόθεσης είναι τα εξής :

α. το διαβιβαστικό αποτελεί έγγραφο,

β. δεν συνιστά έκθεση αλλά αναφορά, κατά το άρθρο 37 ΚΠΔ,

γ. περιέχει σύμφωνα με τη διάταξη του ως άνω άρθρου όλα τα στοιχεία που υπάρχουν και αφορούν την αξιόποινη πράξη, τους δράστες και τις αποδείξεις, (τουλάχιστον στο χρονικό στάδιο της σύνταξης του).

8. Κατά συνέπεια ένα διαβιβαστικό έγγραφο περιέχει μια πρώτη περιγραφή του τελεσθέντος εγκλήματος, η οποία εισάγει τον δικαστή στην ουσία και την ατμόσφαιρα της υπόθεσης. Η μη πρόβλεψη σύνταξης του κατά τους νόμιμους τύπους μιας έκθεσης, σύμφωνα με τα άρθρα 148-153 ΚΠΔ, δεν αίρει τον χαρακτήρα του ως εγγράφου.

9. Επιχειρήματα κατά της ανάγνωσης ενός τέτοιου εγγράφου θα μπορούσαν να αντληθούν είτε από την ειδικότερη φύση του ελεύθερα διαμορφούμενου περιεχομένου του είτε από τη νομολογία. Η τελευταία ως μη ούσα πηγή δικαίου και συχνά –αναιτιολόγητα- αντιφατική δεν παρέχει τα εχέγγυα μιας ασφαλούς κρίσης.

10. Όσον αφορά το δυνητικό περιεχόμενο του, ότι δηλ. πιθανώς να περιέχει κρίσεις των συντακτών του, οι οποίες μπορούν να εγκλωβίσουν τον κρίνοντα λεκτέα τα εξής :

α. έχει αποδειχθεί ότι ο μεγαλύτερος, (ποιοτικά και ποσοτικά), εγκλωβισμός του κρίνοντος προέρχεται από τα ΜΜΕ, όπου ουδείς περιορισμός είναι εφικτός,

β. οι προβλεπόμενες διαδικασίες ανάγνωσης και σχολιασμού ενός εγγράφου, όπως και οι λοιπές διαδικασίες μιας ποινικής δίκης, (διασφάλισης των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων), περιορίζουν στο

ελάχιστο τον θεωρητικό κίνδυνο επηρεασμού του Δικαστή. Οι αυθαίρετες κρίσεις ενός διαβιβαστικού εγγράφου αν δεν αποδειχθούν επ' ακροατηρίω δεν μπορούν να οδηγήσουν σε καταδικαστική κρίση. Αν χωρίς να αποδειχθούν αποτελέσουν μέρος μιας καταδικαστικής δικανικής πεποίθησης τότε η απόφαση δεν θα έχει την αναγκαία Συνταγματική ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία.

γ. φυσικά, μέσα από την αμφισβήτηση της δυνατότητας ανάγνωσης του εγγράφου ενός διαβιβαστικού σημειώματος, αμφισβητείται, (=υπονοείται), ευθέως αφενός μεν η θεσμική (αν)αξιοπιστία των προανακριτικών αρχών, (ήτοι η σύμφωνη με τον όρκο τέλεση του καθήκοντος ενός δημόσιου υπαλλήλου, π.χ. αστυνομικού), αφετέρου δε η (αν)αξιόπιστη λειτουργία του θεσμού της Δικαιοσύνης, (ότι δηλ. ο Δικαστής δεν θα τηρήσει ευλαβικά τον νόμο και θα ακολουθήσει –συνειδητά ή ασυνείδητα- τις υποδείξεις ενός πάλαι ποτέ αστυνομικού υπαλλήλου, με την αρνητική φόρτιση της λέξης).

i. και στις δυο περιπτώσεις η πιθανή ορθότητα της ως άνω άποψης συνιστά ευθέως πολιτική θέση και κρίση, η οποία επιχειρείται βιαίως να εισέλθει στο ποινικό δικονομικό δόγμα. Αν το δημόσιο κρατικό μόρφωμα και η Δικαιοσύνη παρουσιάζουν φαινόμενα δυσλειτουργίας η λύση δεν μπορεί να προέλθει εκ των ένδον των ως άνω θεσμών.

ii. στην μεν πρώτη δε περίπτωση του ασύγγνωστου εγκλωβισμού του κρίνοντος η ευθύνη διαχέεται σε βάρος όλων των κοινωνιών ενός πολιτικού συστήματος και συνεπώς ο τελευταίος καλείται να αντιμετωπίσει τις συνέπειες μιας θεσμικής κατασκευής στην οποία και ο ίδιος συμμετείχε.

iii. συνάμα αποτελεί αντίφαση να απευθύνεται αίτημα προς τον, (θεωρητικά και αφηρημένα), φυσικό Δικαστή του οποίου προ-αμφισβητείται η δυνατότητα αποστασιοποίησης από, πιθανώς, αυθαίρετες κρίσεις προανακριτικών υπαλλήλων, και να διατυπώνεται

απαίτηση ευθυγράμμισης του με τις προερμηνευτικές επιλογές περί ανεπάρκειας του, (=μη δυνατότητα απεγκλωβισμού του από μορφώματα της προδικασίας).

iv. βεβαίως δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι κάθε ποινικό Δικαστήριο, στην Ελληνική έννομη τάξη, είναι –ευτυχώς- και Συνταγματικό Δικαστήριο. Υπ’ αυτή την έννοια πράγματι θα μπορούσε το παρόν Δικαστήριο να κρίνει ως αντισυνταγματική την ανάγνωση ενός διαβιβαστικού εγγράφου. Πλην, όμως, στα πλαίσια μιας δογματικής συνέπειας θα έπρεπε να ορίσει τους τύπους σύνταξης ενός τέτοιου εγγράφου, έτσι ώστε αφενός μεν *a contrario* να αιτιολογείται η μη ανάγνωση του αφετέρου δε η απόφαση του να έχει Συνταγματικό νόημα, πέραν της συγκεκριμένης υπόθεσης. Κάτι ανάλογο θα αποτελούσε, όμως, πολιτική πράξη πέραν των καθηκόντων δράσης ενός Δικαστηρίου.

v. και φυσικά το αίτημα περί μη ανάγνωσης των συγκεκριμένων διαβιβαστικών της συγκεκριμένης δικογραφίας προϋποθέτει ότι τα τελευταία διαλαμβάνουν κρίσεις εμπαιθείας, αρνητικές για τους κατηγορούμενους και μη επιδεκτικές (αντ)απόδειξης. Αν πράγματι αυτό συντρέχει τότε η μη δυνατότητα απόδειξης τους καταλύει την όποια τυχόν αξία τους, (για όσους αρνούνται τη δυνατότητα ανάγνωσης τους).

vi. και αν το ίδιο και αυτό διαβιβαστικό έγγραφο περιέχει ευμενή στοιχεία για άλλον συγκατηγορούμενο θα στερηθεί ο τελευταίος της δυνατότητας χρήσης του και προβολής του; Ή στα πλαίσια μιας υποπτολογικής αντίδρασης θα υπονοηθεί υπόγεια, αόρατη συναλλαγή προανακριτικών αρχών και κατηγορουμένου; Στα πλαίσια επέκτασης της αυτής δογματικής λογικής η αθώωση ενός προσώπου –στα πλαίσια της αυτής δίκης- δεν αντιστοιχεί σε αξιολογική κρίση αλλά σε άλλου είδους προσεγγίσεις. Μεγέθη κατά πάσα περίπτωση πολιτικά εκφεύγοντα του πεδίου δράσης ενός Δικαστηρίου.

vii. αίτημα μη ανάγνωσης του διαβιβαστικού εγγράφου θα είχε νόημα προ πάσης εμπλοκής του κρίνοντος και γνώσης του περί του συνόλου των εγγράφων της δικογραφίας. Αφού δεν υφίσταται δικονομική δικλείδα ασφαλείας, (ανάλογη με τη ρύθμιση περί δελτίου εγκληματικότητας), έτσι ώστε να τίθεται εκποδών ανάλογο έγγραφο, (προ της έναρξης της κύριας διαδικασίας), και το τελευταίο ενσωματώνεται στη δικογραφία, (όπως παράλληλα π.χ. τυχόν ανωμοτί καταθέσεις προσώπων εξετασθέντων ως μαρτύρων παρότι ήδη κατηγορουμένων ή απομαγνητοφωνήσεις παρανόμως καταγραφεισών συνομιλιών), η ένσταση περί ανεπίγνωτου εγκλωβισμού του κρίνοντος στερείται αντικειμενικού αντικρύσματος.

viii. ανάλογη ένσταση περί μη ανάγνωσης θα είχε, κατά κύριο λόγο, σημασία αν λάμβανε χώρα στο στάδιο της προδικασίας και δη της τακτικής ανάκρισης ή των βουλευμάτων, πριν δηλ. διαμορφωθεί ένα συγκεκριμένο κατηγορητήριο. Δεδομένου ότι το εκάστοτε κατηγορητήριο διαμορφώνεται και, (αν όχι αποκλειστικά), βάσει, του διαβιβαστικού ή μη ανάγνωση του τελευταίου στην επ' ακροατηρίω διαδικασία στερείται αξίας. Ήδη δηλ. η ενσωματωμένη αξία του εγγράφου έχει διαδραματίσει τον ρόλο της.

11. Βεβαίως, κάθε αντίδραση στην ανάγνωση ενός διαβιβαστικού εγγράφου θα σήμαινε –και ορθά- αυτόματα και άρνηση ανάγνωσης του λεγομένου «Προχείρου Σχεδιαγράμματος», το οποίο συνάσσεται σε περίπτωση τροχαίου δυστυχήματος. Καθόν χρόνον αναγιγνώσκεται αναντίρρητα, καθημερινά και επί σειρά ετών έγγραφο, το οποίο ο ίδιος ο συντάκτης του –αυθεντικά- το προσδιορίζει ως πρόχειρο, (ή ακόμη είναι δυνατή η ανάγνωση και ακύρου εγγράφου στα πλαίσια μιας ποινικής δίκης), δεν μπορεί να αναγνωσθεί έγκυρο έγγραφο το οποίο διαλαμβάνει, (πλην τυχόν υποκειμενικών κρίσεων, αξιολογήσεων ή άλλων επινοήσεων του συντάκτη του), περιστάσεις τέλεσης ενός αδικήματος;

12. Δογματική συνέπεια θα επέβαλε σε περίπτωση μη ανάγνωσης ενός διαβιβαστικού εγγράφου να μην αναγιγνώσκονται έγγραφα Δημοσίων Αρχών, περιέχοντα δυσμενείς κρίσεις ή αξιολογήσεις σε βάρος ενός προσώπου, όπως αυτό πολύ συχνά συμβαίνει σε έγγραφα Πολεοδομιών, Εφοριών, Τελωνειακών Αρχών κλπ.

13. Επιτρεπτός αναγιγνώσκονται τα διαβιβαστικά έγγραφα, πολλώ δε μάλλον που, ακόμη και, η τυχόν ακυρότητα έκθεσης κατά το άρθρο 153 ΚΠΔ, (ήτοι εγγράφου το οποίο πρέπει να συντάσσεται με συγκεκριμένο τρόπο), είναι σχετική.

14. Είναι προφανές ότι στην παράγραφο 1 του άρθρου 364 του ΚΠΔ αναφέρονται τα έγγραφα των οποίων είναι υποχρεωτική –για το Δικαστήριο- η ανάγνωση. Αυτό, όμως, δεν εμποδίζει και την ανάγνωση άλλων εγγράφων αν αυτή ζητηθεί από τον κατηγορούμενο, ακόμη και αν ανήκουν στην τάξη των διαδικαστικών εγγράφων, όπως π.χ. τα επιδοτήρια, η κλήση προς εμφάνιση κλπ., αφού απόρριψη ανάλογου αιτήματος προκαλεί έλλειψη ακρόασης.

15. Μετά ταύτα ζητείται η ανάγνωση των διαβιβαστικών εγγράφων της δικογραφίας.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ